

СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

MODERN PRINCIPLES OF DISTANCE LEARNING IN THEORY AND PRACTICE OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL

Юлія Катасонова
Julia Katasonova

Анотація

Провідна роль у процесі підготовки вчителів початкових класів сучасного формату повинна належати інноваційним технологіям навчання, зокрема дистанційному навчанню. Саме дистанційне навчання є тією продуктивною формою, у якій використовуються традиційні та специфічні дидактичні принципи, засновані на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях. На основі аналізу дидактичних принципів навчання сформульовано та розкрито зміст деяких специфічних принципів дистанційного навчання у системі підготовки майбутніх вчителів початкових класів, наведено приклад дистанційного курсу з використанням названих принципів.

Annotation

The leading role in the process preparing primary-school teachers must be owned by innovative technologies of teaching, as distance studying. Distance studying is productive form in which traditional and specific didactical methods, established on computer and TV-communicative technologies are used. Through the analysing didactical principles of teaching, the content of key methods of distance studying were formed and explained. The example of distance course with recounted specific principles in it is supplied.

Ключові слова: дистанційне навчання; дидактичні принципи; дистанційний курс; вчителі початкових класів.

Keywords: distance studying; didactic principles; distance course, Primary school teachers.

Вступ

Одним з пріоритетних напрямів розвитку суспільства є інформатизація всіх ланок освітньої системи, що забезпечує подальше зростання ефективності процесу навчання, підвищення рівнів доступності та якості освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності у новому суспільстві. На сьогоднішній день впровадження технологій дистанційного навчання дозволяє досягнути поставленої освітньої мети, не виходячи із дому. Новітні інформаційні засоби вимагають принципового перетворення всього науково-методичного забезпечення навчально-пізнавального процесу, відповідної підготовки вчителів в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, впровадження інноваційних технологій навчання, які конкретизуються в нових науково-теоретичних підходах до освіти.

Використання сучасних технологій дистанційного навчання в освітньому процесі майбутніх вчителів початкових класів створює реальні можливості підвищення якості

їх професійної підготовки, вдовольнити потреби сучасного суспільства та значно збільшити їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Наразі освіта України продовжує процес реформування, спрямований на оновлення її змісту, удосконалення технологій навчання й виховання. Проте, задля кардинальної модернізації необхідна підготовка нового покоління педагогічних кадрів та підвищення їхнього професійного та загальнокультурного рівня. Виявляється, що проблема модернізації освіти усвідомлюється на державному рівні, але чіткої стратегії, спрямованої на підготовку висококваліфікованих фахівців, що відповідають вимогам сучасності, поки що не визначено.

Одним із актуальних для впровадження дистанційного навчання напрямів є усвідомлення його дидактичних основ, зокрема дидактичних принципів, спостереження за дією традиційних та функціонуванням нових, специфічних для дистанційної форми навчання, принципів. Спробуємо проаналізувати ці питання, що і становитиме мету даної статті.

1. Дидактичні принципи дистанційної освіти

1.1. Класичні дидактичні принципи.

При дослідженні будь-якої системи перш за все слід вивчити і визнати її понятійно-категоріальний апарат і основні принципи на яких ґрунтується ця система. Не є виключенням і система дистанційного навчання у процесі підготовки майбутніх вчителів початкових класів.

У філософському словнику за редакцією В. Шинкарука поняття «принцип» трактується як

- 1) першооснова, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорій, науки;
- 2) внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності [12, с.410].

За тлумачним словником С. Ожегова, принцип – це основне, вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, світогляду, теоретичної програми [5].

На думку М. Фіцули, принципи педагогічного процесу (лат. *principium* – основа, начало) – це система основних вимог до навчання і виховання, дотримання яких дає змогу ефективно вирішувати проблеми всебічного розвитку особистості [13].

Відомий російський педагог І. Підласий навчальні принципи ототожнює з дидактичними і дає наступне тлумачення: «Дидактичні принципи (принципи дидактики) – це основні положення, що визначають зміст, організаційні форми і методи навчального процесу у відповідності з його загальними цілями і закономірностями» [9].

На сьогодні існує цілісна науково обґрунтована система дидактичних принципів, започаткована видатними педагогами Я. Коменським, А. Дистервегом й розвинута їхніми учнями й послідовниками.

Я. Коменський розробив систему дидактичних поглядів, в основі якої лежала низка дидактичних принципів: наочність, послідовність і систематичність, міцність, свідоме засвоєння знань. Усі вони актуальні й у сучасній педагогіці, навіть зі збереженням назв

Дещо інакше систематизував принципи дидактики А. Дістервег, який розглядав їх у вигляді вимог до:

- а) змісту навчання;
- б) вчителя;
- в) учня [16].

Вітчизняний педагог К. Ушинський розширив перелік принципів Я. Коменського. У його науково-педагогічних творах як наслідок новаторського підходу було визначено

та обґрунтовано такі дидактичні принципи: наочності, свідомості й активності, послідовності й систематичності, міцності знань, зв'язку навчання з життям, емоційності, поєднання інтересу й відповідальності. К. Ушинський влучно зазначав, що у процесі навчання всі принципи не виступають самостійно, а органічно переплітаються і обумовлюють один одного [16].

Сформульовані видатними педагогами основні принципи дидактики розтлумачуються, поглиблюються, доповнюються новими принципами. Так, у книзі «Основи загальної дидактики» Ч. Купісевич наводить сім принципів навчання: систематичність, зв'язок теорії з практикою, наочність, свідомість і активність учнів у процесі навчання, постійне подолання труднощів і стабільність результатів викладання, принцип оперативності знань, принцип міцності знань [3].

В. Оконь додає до них ще такі принципи: ефективність, доступність, поєднання індивідуального підходу і колективізму в навчанні, різнобічність та мотивація [9]. На основі аналізу дидактичних робіт Ю. Бабанського, В. Загвязінського і М. Скаткіна автор підручника «Педагогіка» В. Ягупов виокремлює такі принципи навчання в сучасній школі: принцип розвивального й виховного характеру навчання; науковості змісту і методів навчального процесу; систематичності й послідовності в опануванні досягнень науки, культури, досвіду діяльності; свідомості, творчої активності та самостійності учнів; наочності; єдності конкретного та абстрактного, раціонального й емоційного, репродуктивного і продуктивного; доступності навчання; міцності результатів навчання і розвитку пізнавальних сил учнів; зв'язку навчання з життям; раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної роботи.

На думку І. Підласого, принципи свідомості й активності, наочності, систематичності й послідовності, міцності, науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою є загальновизнаними [9].

Перелік основних принципів, запропонованих класичною педагогікою, не можна вважати закритим, оскільки з часом він поповнюється новими. Проте, слід підкреслити, що успішне визначення завдань, вибір змісту, методів, засобів і форм навчання забезпечується вже перерахованими основними принципами. Неприпустима гіперболізація того чи іншого принципу, тому що це обертається зниженням ефективності вирішення одних освітніх завдань за рахунок інших. Так само недооцінка окремих принципів буде вести до зниження ефективності навчання. Тільки цілісне застосування дидактичних принципів дозволить успішно вирішити завдання сучасної школи.

1.2. Специфічні принципи дистанційної освіти

У процесі аналізу наукових праць, у яких досліджуються різноманітні аспекти дистанційного навчання, було визначено, що добре структурованих, теоретично обґрунтованих і, що дуже важливо, перевірених навчальною практикою традиційного навчання, класичних дидактичних принципів недостатньо для системи дистанційного навчання.

Окрім загальних дидактичних принципів системі дистанційного навчання також притаманні специфічні, властиві саме їй дидактичні принципи. Нині спостерігається тенденція часткової модернізації переліку дидактичних принципів традиційної системи освіти за рахунок зміщення акцентів і розширення системи дидактичних принципів, яке бере до уваги специфічні особливості дистанційного навчання.

Отже, шляхом аналітичного осмислення законів і принципів дидактики щодо їх функціонування в умовах нового інформаційно-освітнього середовища, необхідно

доповнити і деталізувати традиційні дидактичні принципи відповідно до специфіки дистанційної форми навчання. Далі постає наступні питання: які саме принципи притаманні для дистанційного навчання і які з них з них можна вважати основними принципами дистанційного навчання у процесі підготовки майбутніх вчителів початкових класів.

Розглянемо основні дидактичні принципи, типові для дистанційного навчання. Зазначимо, що для цієї форми навчання характерні класичні дидактичні принципи, але певним чином модифіковані, деталізовані та розширені, що обумовлено змінами сучасного інформаційного середовища.

У спробі співвіднести традиційні дидактичні принципи з особливостями дистанційного навчання О. Рибалко традиційний принцип скерованості навчання на розв'язання завдань навчання, виховання і розвитку трансформувала у принцип креативного характеру пізнавальної діяльності [10]. На її думку, інтерактивні технології дозволяють внести дух суперництва між студентами у межах принципу креативності, що в свою чергу підвищують творчий розвиток, який є особливо важливим для майбутнього вчителя початкових класів через вікові особливості учнів з якими працюватиме майбутній спеціаліст.

Традиційний дидактичний принцип відповідності фундаментальності освіти пізнавальним потребам того, хто навчається, знаходить своє продовження у принципі вільного вибору одержуваної інформації шляхом визначеної діяльності [10]. Остання думка обґрунтована можливістю використання у дистанційному навчанні різних методів конструювання знань, які зібрані з різних джерел. Прикладом може служити використання «веб-квестів» у якості посібників. Для майбутнього вчителя початкових класів важливо бути обізнаним у різних галузях освіти і визначати залежності між різноманітними процесами навколишнього світу, що може бути реалізовано завдяки даному принципу.

Логічно продовжити останній принцип вільного вибору отриманої інформації шляхом отримання інформації з різних джерел. Сутність цього принципу полягає не у безпосередньому отриманні інформації, а у способах її отримання і перетворення, за допомогою участі у дискусіях, телеконференціях, роботі з пошуковими програмами, порівняльного аналізу інформації у WWW тощо [11]. Як і попередній принцип, даний відіграє важливу роль у підготовці вчителя початкових класів, оскільки розширює освітній простір студентів, привчає до комунікабельності, виховує вміння донести інформацію та грамотно вести діалог.

Наступним, не менш важливим принципом, є принцип індивідуальної освітньої діяльності слухачів, відповідно до якого студент самостійно обирає цілі, форми та темп роботи у різноманітних освітніх галузях [11]. Однак, паралельно з цим принципом передбачається контроль та планування роботи слухачів.

Наочність дистанційного навчання забезпечується за допомогою принципу віртуалізації освіти та системного структурування інформації, який передбачає використання символік, відеофільмів, електронних навчальних програм, інтерактивних методик тощо [4, 212-213]. Цей принцип можна вважати одним з найбажаніших для опанування майбутніми вчителями початкових класів, оскільки вміння правильно унаочнити навчальний матеріал є одним з найважливіших завдань вчителя, особливо для дітей молодшого шкільного віку.

Принцип створення слухачами особистісної освітньої продукції за тими модулями, що вивчаються, є ефективним засобом мотивації і освітньої самореалізації. Творчі роботи слухачів можуть також стати предметом наступних освітніх комунікацій [11]. Згідно з даним принципом, майбутні спеціалісти у галузі освіти на прикладі поданих у дистанційному курсі навчальних технологій зможуть створювати подібні для

подальшої роботи з учнями, опанувати нові програми та засоби унаочнення та подачі інформації.

Розвиток та використання інформаційних технологій сприяв виникненню такого принципу дистанційної освіти як принцип ідентифікації, який полягає в необхідності контролю самостійності навчання, через те, що при дистанційному навчанні надається більше можливості для фальсифікації навчання, ніж, наприклад, при очній або заочній формах. Ідентифікація студентів є частиною загальних заходів з безпеки. Контроль самостійності при виконанні тестів, рефератів та інших контрольних заходів може досягатися, крім очного контакту, за допомогою різних технічних засобів. Наприклад, ідентифікувати особистість, яка здає іспит можна за допомогою відеоконференцзв'язку [10].

І, нарешті, вкажемо на принцип інтерактивності. Інтерактивність – від англ. – взаємодія, вплив, вплив один на одного. Термін «інтерактивність» міцно закріпився в області комп'ютерного навчання. Більш того, він став жити своїм власним життям, став висловлювати собою один з основних принципів комп'ютерного навчання. За допомогою цього поняття відразу можна відповісти на питання, що пропонує комп'ютер до можливостей таких традиційних способів освіти, як лекції, книги, навчальні фільми і т.п.

Очевидно, що принцип інтерактивності саме тому і став евристичним принципом, заснованим на технологіях освіти, що він пов'язаний з фундаментальними характеристиками процесу навчання: цей процес по суті є процесом взаємодії і взаємовпливу. Наразі, інтерактивність пропонують використовувати у якій критерій якості навчальних програм.

А. Хуторський зазначає, що розвиток нових методів навчання на базі сучасних інформаційних технологій, штучного інтелекту, мультимедіа, телематичних систем та інших – є реалізацією принципу інтерактивності в усіх нових формах.

Ефективність інтерактивності дистанційного навчання залежить від використання телематики, яка здійснюється через систему комп'ютерних конференцій. Ця система може поширювати навчальні матеріали та робить можливою синхронну взаємодію через електронну пошту і засоби комп'ютерного конференц-зв'язку. Це забезпечує контакт між викладачами і студентами і робить можливою дискусію між групами учнів, які перебувають в різних кінцях держави [14].

Важливим у системі дистанційного навчання стає принцип наочності, що в умовах функціонування інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища перетворюється на принцип мультимедійності [2]. Він, на думку Л. Гаврілової, демонструє більш високий рівень наочності у порівнянні з традиційними навчальними засобами, сприяє поєднанню конкретного з абстрактним, раціонального з ірраціональним, теоретичних знань з практичною діяльністю.

Перераховані принципи і підходи розкривають засадничі ідеї системи формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів засобами дистанційних технологій.

2. Впровадження дидактичних принципів дистанційного навчання у практику професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів

2.1. Дистанційний курс «Методика навчання математики в початковій школі»: реалізація принципів дистанційної освіти

Спробуємо продемонструвати практичну дію названих дидактичних принципів дистанційного навчання. Середовищем дистанційного курсу «Методика навчання

математики в початкових класах» для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» спеціальності 013 «Початкова освіта» став сайт дистанційного навчання ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», розташований у віртуальному середовищі Moodle (<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/login/index.php>), яке надає безліч можливостей для навчання як студентам, так і викладачам, а також відповідає усім вимогам реалізації дистанційного навчання.

Пропонований дистанційний курс містить набір способів доставки інформації, включаючи електронну пошту, аудіо та відео конференції, а також засоби, які пропонує обрана платформа дистанційного навчання. Курс навчання побудований переважно на асинхронних засобах навчання, що робить його більш гнучким та мобільним і надає можливість студентам вибирати зручний для кожного час роботи над матеріалом курсу.

Навчальні матеріали дистанційного курсу «Методика навчання математики в початкових класах» систематизовано й стисло викладено у вигляді ресурсу «Книга» та за допомогою відео-уроків. У курсі використано засоби для групової роботи, запропоновано практичні заняття у форматі форуму та різні форми тестування. Студенти мають можливість у будь-який час користуватися навчальним матеріалом, спілкуватися на форумі та у чаті.

Курс містить глосарій, інтерактивні плакати, веб-квести та скрайбінг, що демонструє майбутнім учителям початкової школи можливості дистанційних освітніх технологій.

При проектуванні курсу були взяті до уваги, як класичні дидактичні принципи (науковості, систематичності, індивідуалізації, наочності), так і специфічні, притаманні дистанційному навчанню.

Принципи креативного характеру пізнавальної діяльності та вільного вибору отриманої інформації шляхом отримання інформації з різних джерел досить чітко проявляються у роботі над веб-квестами, які в свою чергу підвищують ІТ-компетентність вчителя та учня, знайомить з новими видами сучасних Інтернет-сервісів, розвиває інформаційну культуру, сприяє розвитку критичного мислення, формує вміння знаходження шляхів розв'язку проблеми та завдання в цілому. У процесі роботи з інтерактивними плакатами, скрайбінгом, презентаціями та відео-матеріалами реалізується принцип принципу віртуалізації освіти.

Принцип створення слухачами особистісної освітньої продукції застосовано у запропонованих завданнях: розробити план-конспект уроку, зробити презентацію, інтерактивний плакат тощо. Принцип інтерактивності охоплює майже усі види діяльності у курсі, оскільки завдання викладені у вигляді форуму, де кожен студент має можливість висловити свою думку та прокоментувати роботу інших.

Таким чином відображено закономірність не тільки контактів, студентів з викладачами, опосередкованих засобами дистанційної освіти, а й студентів між собою.

2.2. Використання технологій скрайбінгу, інтерактивного плакату, нових презентаційних програм як реалізація дидактичного принципу свідомості й активності учнів у процесі навчання

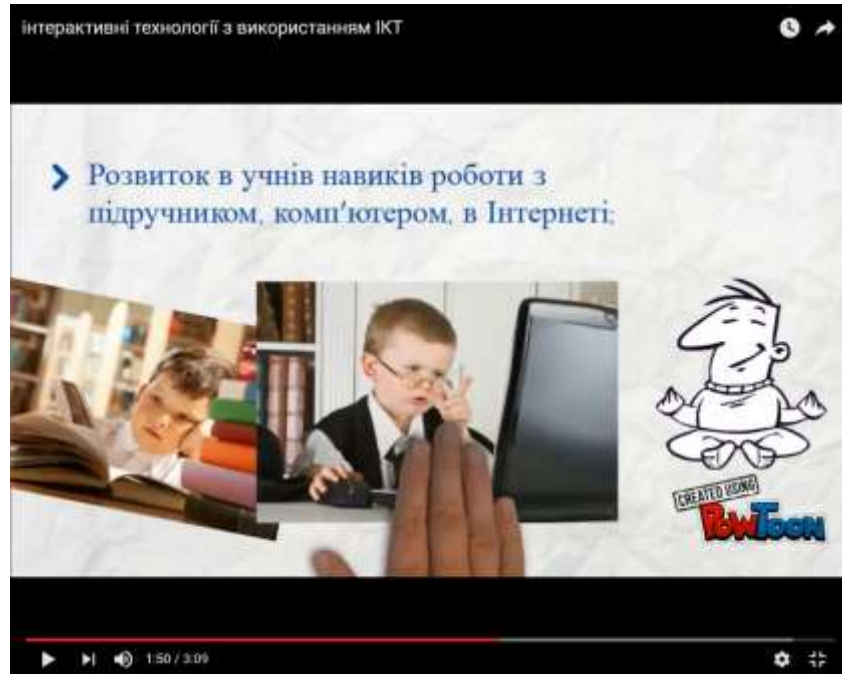

Рис. 1. Скрайбінг-презентація «Інтерактивні технології»

Рис. 2. Інтерактивний плакат з природознавства «Птахи України»

Одним із найважливіших дидактичних принципів навчання виступає принцип свідомості й активності учнів у процесі навчання, модифікований в умовах системи дистанційного навчання новими інформаційно-комунікаційними технологіями. У цьому принципі відображаються психологічні закономірності засвоєння знань, а також загальні закономірності процесу пізнання. Позитивне ставлення до навчання, інтерес до навчального матеріалу, позитивні емоційні переживання у навчальній діяльності сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів. Вона залежить і від зв'язку навчання з життям, єдності між інтелектуальною і мовною діяльністю учнів, використання на практиці засвоєних знань, умінь і навичок. Позитивно впливають на неї систематичне повторення засвоєних знань, варіативність і диференціація вправ, роботи для засвоєння складного матеріалу доступними методами. Реалізувати даний принцип дозволяють такі засоби донесення інформації як скрайбінг, інтерактивний плакат та інші презентаційні програми.

Використання інформаційних комп'ютерних технологій, в тому числі презентацій Microsoft PowerPoint, можливо у викладанні як гуманітарних, так і природничих предметів навчального циклу. Доцільно застосовувати інформаційні комп'ютерні технології у викладанні предметів гуманітарного циклу, таких як історія, економіка, суспільствознавство, у зв'язку з потребою у більшій наочності навчання. Презентація може стати своєрідним планом заняття, його логічною структурою, тобто може бути використана на будь-якому етапі заняття або на будь-якому виді заняття, будь то: вивчення нового матеріалу або закріплення, контроль знань або домашнє завдання тощо. Головними перевагами використання даного засобу викладу матеріалу є інтерактивність і підвищена ефективність сприйняття. Застосування кольорів, графіки й анімації, звуку, сучасних засобів відеотехніки дозволяє моделювати різноманітні ситуації й середовища, розвиваючи при цьому творчі й пізнавальні здібності учнів.

На заміну широковідомої презентації формату PowerPoint прийшла нова технологія, що дістала назву скрайбінг (від англ. scribe – «розмічати»). Скрайбінг був винайдений британським художником Ендрю Парком для британської організації наукових знань. Доповідь спікера супроводжується ілюстраціями «на льоту» малюнків фломастером на білій дошці. Таким чином, слухачі чують і бачать одночасно приблизно одне й те ж саме, що полегшує сприйняття інформації. Наразі скрайбінг – інноваційна технологія, за допомогою якої можна привернути увагу слухачів, забезпечити їх додатковою інформацією та виокремити головні моменти доповіді. Популярність технології забезпечується завдяки тому, що людський мозок мислить образами, мова малюнка є універсальною мовою. Крім того, проглядати скрайб (зображення, що з'являється з-під пера, ручки, маркера) набагато цікавіше, ніж звичайне відео. Скрайбінг широко використовують у рекламі, маркетингу, бізнес-презентаціях і в освіті.

Інтерактивний електронний плакат є сучасним багатофункціональним засобом навчання, який надає широкі можливості для організації навчального процесу. Це, свого роду, укрупнена дидактична одиниця, дидактичний багатомірний інструмент (за В. Штейнбергом), де забезпечується багаторівнева робота з певним обсягом інформації. На відміну від мультимедійного уроку інтерактивний плакат може бути тільки багаторівневим і багатофункціональним, що забезпечує, наприклад, як вивчення так і закріплення нового матеріалу, зворотній зв'язок і контроль за якістю засвоєння отриманої інформації [15, с. 20].

Особливості організації роботи вчителя з інтерактивним плакатом полягають в можливості застосування диференційованого підходу до викладання нового матеріалу в класах з різним рівнем підготовки, та дає змогу вчителю урізноманітнювати порядок подання матеріалу, співвідносити обсяг між теоретичним та практичним матеріалом,

розширити можливість застосування мультимедіа (графіка, відео, анімація) та наочних посібників в організації самостійної роботи учнів [1, с. 75].

Загалом, інтерактивний плакат – це електронний освітній засіб нового типу, який забезпечує високий рівень залучення інформаційних каналів сприйняття наочності навчального процесу. Він органічно інтегрується в класно-урочну систему. У цифрових освітніх ресурсах, цього типу, інформація подається не відразу, вона розгортається залежно від дій користувача, який керує нею відповідними кнопками. Плакат представляє собою засіб надання інформації, тобто основна його функція – демонстрація матеріалу [17].

Заклучення

Дистанційному навчанню характерні класичні дидактичні принципи, такі як: природо відповідність; науковість і доступність; наочність; свідомість та активність; системність; систематичність і послідовність; зв'язок теорії з практикою та інші. Але дистанційне навчання має і специфічні характеристики. Однією із таких характеристик є те, що дистанційне навчання побудоване в основному на принципах інформатизації освіти і широкому застосуванні телекомунікаційних технологій.

Аналізуючи досвід вітчизняних та зарубіжних вчених можна виділити формування таких педагогічних принципів дистанційного навчання у контексті дистанційного навчання:

- принцип креативного характеру пізнавальної діяльності;
- принцип вільного вибору одержуваної інформації шляхом визначеної діяльності;
- принцип індивідуальної освітньої діяльності слухачів;
- принцип віртуалізації освіти та системного структурування інформації;
- принцип створення слухачами особистісної освітньої продукції;
- принцип ідентифікації;
- принцип інтерактивності;
- принцип мультимедійності.

Слід зазначити, що наведений перелік принципів є відкритим. У процесі модернізації і інформатизації освіти спостерігаємо виникнення нових специфічних дидактичних принципів для дистанційної освіти.

Література

1. Бельчев П. В. Інтерактивний електронний плакат як сучасний дидактичний засіб навчання фізики в загальноосвітній школі [Текст] / П. В. Бельчев // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. (Педагогічні науки) / Бердян. держ. пед. ун-т. – Бердянськ : БДПУ, 2011. – № 2. – С. 73-77.
2. Гаврілова Л. Г. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 – теор / Гаврілова Людмила Гаврилівна – Київ, 2014. – 586 с.
3. Куписевич, Ч. Основы общей дидактики / Куписевич Ч. . – М. : Высшая школа, 1986. – 368. – (1) . – Режим доступа : <http://www.biblioclub.ru/index.php?page=book&id=88045>. – На рус. яз.
4. Муковіз О. Особливості організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи / О. Муковіз // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди". Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2013. –

- Вип. 28(2). – С. 211-218. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvdpdu_2013_28_2_42.
5. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка. – 4-е изд. – М., 1997.
  6. Оконь В. Введение в общую дидактику [Текст] / В. Оконь; Пер. с польск. Л. Г. Кашкуревича, Н. Г. Горина. – М.: Высшая школа, 1990. – 383 с.
  7. Пальчевський С.С. Педагогіка [Текст] : навч. посібник / С.С.Пальчевський. – 2-ге вид. – Київ : Каравела, 2008. – 496 с.
  8. Педагогическая энциклопедия / под. ред. И. А. Каирова, Ф. Н. Петрова. – М. : Советская энциклопедия, 1964. – Т. 1. – 911 с. – [Т. 1-4. – 1964 – 1968].
  9. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. - Кн. 2: Процесс воспитания. – 256 с: ил.
  10. Рыбалко Е. В. Сравнительный анализ дидактических принципов традиционного и дистанционного образования / Е. В. Рыбалко // «Интернет, образование, наука 2000»: вторая международная конф., 10-12 октября 2000 г. : тезисы докл. – Винница, 2000. – С.161–163.
  11. Трохименко В. Дистанційне навчання педагогічних працівників: досвід і проблеми // Післядипломна освіта в Україні. – 2004. – С. 29–32.
  12. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – Київ : Головна редакція УРЕ, 1973. – 599 с.
  13. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528с.
  14. Хуторской А. Дистанционное обучение и его технологии // Компьютерра. – 2002. – №36. – С. 26-30.
  15. Штейнберг В. Э. Дидактические многомерные инструменты : теория, методика, практика / В. Э. Штейнберг. – М. : Народное образование, 2002. – 304 с.
  16. Ягулов В. В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
  17. Якорев Д. Интерактивный плакат. Что это? / [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://wiki.itorum.ru/2011/08/interaktivnyj-plakat-chto-eto/>

Information about author:

Julia Katasonova – PhD Student, Donbass State Pedagogical University, Slavyansk, Ukraine.
E-mail: katasonova20111991@mail.ru